

بوونه وهره کانی نېو چیرۆک ټو رۆحه بزینوانه که به درتیا یی میژوو له پتجه کانی هزری ئیمه دا ئاماده بیان ههیه؛ هه ندیکیان ته نی بهرچاو و زیندوون و برتکیان ته نی نازیندن، به لام هۆگر و دهسته مۆی ههسته کا ئمانن. ئیدی ئهم دووه بهرده وام زایه له به کیان له زهین و ئاوه زمان دروست کوردوو و رۆژانه، بگره له ههر چرکه ساتیکدا سه ره له ده نه وه، به لام نه ک کتومت وه ک خویان، به لکو له شپوه رهنگی جیا، یان شتی هاو شپوه یان جیبیان ده گرنه وه. ئهم کرداره له جووله یه کی بهرده وامدایه و زمانیکی ئاسایی ناتوانیت په ی پین به ریت، به لکو زمانی چروپری چیرۆکه ئه و توانایه ی ههیه بیته بیرخه ره وه و دۆره وه ی شته ونبو و بیرکراوه کان.

ئوه ی چیرۆک پۆشته ده کات، تۆکمه یی چینه، تۆکمه یی چینییش له ئه نجامی بالا دهستی زمانه وه به ره هم دیت و هه موو پتجه کاته و توخمه کانی چیرۆک پتجه وه گری ده دات. دیاره ئه و ده سه لاتهی زمانیش له وربایی هه ر پینج هه سه ته که ی چیرۆک نو سه وه په یدا ده بیت، له م ئاوتیه یه شدا دید و جیهان بینی چیرۆک نو سه پتیک دیت.

نیکۆس کازانتزاکیس له (باخچه ی به ردین) دا به و پینج هه سه ته ده لیت: «پینج پلنگه که م». ده ی هه ر به کتی له و هه ستانه له چاپوکی و تیرزه ویدا بینه پلنگیک و راوی ئه و نیچیره نادیارانه ی ناو ئاپۆره ی مرۆقایه تی بکه ن، ئیدی چیرۆک نو سه چۆن نابیته ده سه لاتداری قه له مره وی چیرۆک؟ چۆن بوونه وهرانی نېو چیرۆکه که ی نابنه پاژیک له خواست و ئه له ها کانی هه ر به کتی له ئیمه؟

رهنگه غه دریکی گه وره له چیرۆک بکه یین، کاتی داوا له چیرۆک نو سه ی هه سه ته وهر ده که یین که به فلانه شتواز بنووسیت و ئاوها نه نووسیت! ئهم بالۆره یه ناتوانیت ریکه له پلنگه وربا کانی چیرۆک نو سه بگریت، چونکه هه ر پینج هه سه ته پلنگ ئاساکه ی پتجه وه له به ک کاتدا له کاردان و ته کان ده دن. ئه و نیچیره رو داوه ی ئه و پینجه پتجه وه و له به ک کاتدا راوی ده که ن، نیچیریکی ئاسایی نیبه و راوکه ریکی ئاسایی زه فهری پی نابات. هه ر لیره وه جیا وازی نېوان چیرۆک نو سه ی هه سه ته وهر و ئه و چیرۆک نو سه ده رده که ویت که له نووسیندا ئه و پینج هه سه ته ی تاک و ته را به کار ده بات.

کاتی دینیه سه ر باسی ئاسایی و نا ئاسایی له چیرۆکدا پراو پری فالایی چیرۆک- ده بی بلتین له کاتیکدا چیرۆک به سروشت زاده ی خه یاله و بوونه وهره کانی شی له سه رووی وینای زهینی ئیمه وه ده خو لقیین، که واته چیرۆک به م ئاوه یه ده بیته مه مله که تیکی ئه فسووناوی و ته نیا چیرۆک نو سه ی هه سه ته وهر په ی به و مه مله که ته ده بات و چیرۆک نو سه ی (خه یال کول) هه تا هه تایه په ی پین نابات. له راستیدا بوونه وهره کانی ئه و مه مله که ته چیرۆکه به جه سه ته و رۆح هه ر خه لکانیکی ئیمه ئاسان، ئیمه یین تووشی به دگۆرمان کردوون و خه لقه ت و بوونیا ئمان شتواندوو، ئه وانه به گوشت و ئیسک و پروسکه وه هه ر ئیمه ن. ئه و ئیمه یین به کترمان هه لا به هه لا کردوو، ئیمه یین له پای مانه وه مملاتی ده که یین، به شی به کتر هه لده لووشین، به کتر خلتانی خوین ده که یین، ئه و ئیمه یین به کتر هه تک ده که یین.

هه موو ئه مانه له مه ودا یه کدا که فالایی چیرۆکه، به کانگیر ده بن و زمانیک ئاراسته یان ده کات و دوا جار توخمه پتجه یته ره کانی جتگیر ده بن.

ئالیره وه له میانه ی کارایی ئه و زمانه وه شتوازی چیرۆک نو سه خو ده نویتیت و له شتوازی ده له مه یی جیای ده کاته وه، دیاره داینه مۆی هه ر پینج هه سه ته که ش هه ر زمانه، ئه و ته له دم و دووی که سیتی چیرۆکه وه تامی ژه هری مه رگ و هه نگیونی ژبان ده که یین، بۆنی جه سه ته ی عه تراوی و که لاکی توپسو ده که یین، هاوار و ناله و گریان و پتجه نین ده بیستین، جوانی و دزبوی، جهنگی خویناوی و ئاشته وایی ده بینین، هه ست به زبری و دری دهستی نه یار و نه رم و نیانی دهستی دۆست ده که یین.

بوونه وهره کانی نېو چیرۆک بریتین له ئیمه، ئیمه هه موومان و خودی خالقه که شیمیان که چیرۆک نو سه. ئه و نه ده هه یه ئه و بوونه وهر و که سه انه به میزاج و خوا یشتی چیرۆک نو سه هه لئاسوو رتین، ئه وانه که سانیکی ره هان و هی هه موو سه رده مین و به رو داوی سه رده می خو یان بارگاوین، بۆیه هه ر جۆره گوشارتکیان به خرته سه ر و له توانا و قودره تی خو یان پتر بار بکرتین، ئه و به له سه و یاخی ده بن و به ده نگ چیرۆک نو سه وه ناچن، بۆیه ئه گه ر چیرۆک نو سه به نیانی له گه لیا ئندا ره فته ر نه کات، له نگه ریان تیک ده چیت و ئاوه اش به شتیکی زۆری رو داو و قه و ما و کویر ده بنه وه.

بوونه وهره کانی چیرۆک

جهلیل کاکه وهیس